

Foto: Marius Hauge

The Tynset Project

Bak lengste mil

- et olsokspel av Ola Jonsmoen

torsdag 20. - søndag 23. april

Lille scene kl. 19.00 · varighet ca 70 min

Black Box Teater

oslo

landene. Det ble full klaff med latviske Teatra Observatorija, ledet av den spennende regissøren Galina Polischuk. Kort tid etter signerte vi en kontrakt, på 10.000 euro - den summen Galina ville ha for å ta på seg arbeidet.

Kontroversielt Vi visste allerede på et tidlig tidspunkt at dette ville bli oppfattet som en kontroversiell løsning. Norsk teater er ikke vant med outsourcing. Kanskje er det den eneste gjenværende bransjen i globaliseringens tidsalder som ikke merker presset fra utenlandske konkurrenter. Derfor følte vi at vi hadde en dobbel misjon. Vårt prosjekt skulle tre inn i norsk offentlighet som en oppvekker. Et helsides oppslag i Dagbladet 30 Mars, med overskriften "Spiller teater for 30 kroner timen", viste et bilde av partnerne i Tynset Project med dress og slips. Journalisten

ng

t kom sammen
visste at vi satt
orsk kulturliv.
bygda Tynset
ed Rørosbanen.
msto som like
beid om bygda,
heimer, i 1965
satt sin fot der.

er Tylldalspelet.
røst for Tynset
e interessant for
en moderne
earbeide det og
falt i smak. Det
orsk bygdespel.
kal forankring.
or tylldølene,
a distriktet. På
over et vakkert

løsning. På den
d til å lage den
en "oslogruppe"
eatermiljøer og i
rsus distrikter.
så lite inhabile
t oss til siden
lavkostland. Vi
rmiljøer i de to

The Tynset Project

Prosjekt 1: – bygdespel og globalisering

Bygdespel og globalisering Da partnerne i Tynset Project kom sammen for første gang, var forretningsideen ennå ikke utviklet. Men vi visste at vi satt på personlige ressurser som kunne "make a mark" i norsk kulturliv. Gjennom de første samtalene ble det klart at den lille bygda Tynset utmerket seg i vår bevissthet. Et underlig, øde og kaldt sted ved Rørosbanen. Kanskje ble Tynset vårt minste felles multiplum fordi det fremsto som like fjernt for oss alle. Etter at vi begynte et massivt researcharbeid om bygda, oppdaget vi begeistret at en tysk forfatter, Wolfgang Hildesheimer, i 1965 hadde skrevet en bok ved navn "Tynset", uten å noen gang ha satt sin fot der. Det ble vår første studiesirkel.

Bygdespel En opplagt link mellom scenekunst og Tynset er Tylldalspelet. Spelet settes opp hver sommer i Tylldalen et par mil sørøst for Tynset sentrum, og er et av Norges eldste bygdespel. Kunne dette være interessant for oss? Eller eksisterte det i en parallellverden som en moderne scenekunstgruppe vanskelig kan forholde seg til? Kunne vi bearbeide det og spille det i hovedstaden? Vi dro for å se i august 2005. Stykket falt i smak. Det oppfylte i det hele tatt alle våre forventninger til et godt norsk bygdespel. Tidsmessig var det lagt til middelalderen, og hadde lokal forankring. Handlingsmessig tematiserte det en brytningstid for tylldølene, kristendommens inntreden. Og aktørene var i hovedsak fra distriktet. På bygdetunet der oppføringen fant sted, hadde tilskuerne utsikt over et vakkert dalføre.

Outsourcing To utfordringer ble overvunnet ved en felles løsning. På den ene siden hadde vi ikke fått nok penger fra norsk kulturråd til å lage den produksjonen vi ønsket. På den annen side visste vi at dersom en "oslogruppe" skulle bearbeide et norsk bygdespel, ville resepsjonen både i teatermiljøer og i media tynges av kjedelige fortolkninger om urbanitet versus distrikter. Dessuten var vi jo nordmenn alle sammen, og kanskje ikke så lite inhabile overfor et kulturuttrykk vi mer eller mindre har forholdt oss til siden barndommen. Løsningen ble å outsource stykket til et lavkostland. Vi oversatte manus til polsk og latvisk, og forhørte oss i teatermiljøer i de to landene. Det ble full klaff med latviske Teatra Observatorija, ledet av den spennende regissøren Galina Polischuk. Kort tid etter signerte vi en kontrakt, på 10.000 euro - den summen Galina ville ha for å ta på seg arbeidet.

Kontroversielt Vi visste allerede på et tidlig tidspunkt at dette ville bli oppfattet som en kontroversiell løsning. Norsk teater er ikke vant med outsourcing. Kanskje er det den eneste gjenværende bransjen i globaliseringens tidsalder som ikke merker presset fra utenlandske konkurrenter. Derfor følte vi at vi hadde en dobbel misjon. Vårt prosjekt skulle tre inn i norsk offentlighet som en oppvekker. Et helsides oppslag i Dagbladet 30 Mars, med overskriften "Spiller teater for 30 kroner timen", viste et bilde av partnerne i Tynset Project med dress og slips. Journalisten

hadde valgt å vinkle prosjektet vårt som et uttrykk for "sosial dumping" - ved å la leder for Norsk skuespillerforbund Agnethe Haaland uttrykke sin avsky. Dagen etter hadde samme avis et oppslag der lederen for Norsk kulturråd, Ole Jacob Bull, sa at dette var "hårreisende" og at vi aldri ville fått penger fra dem dersom de hadde visst dette. Medieinnslagene i dagene som fulgte ble etter hvert utallige. Vi møtte Haaland i en rekke radiodebatter, hvor vi måtte forsvare prosjektet. Etter en uke lagde P2s Kulturnytt et lengre innslag der det hele ble "avslørt" som et "stunt". Kunsthistorikere ble intervjuet, og la ut om at iscenesettelse i media fungerer som et moderne kunstuttrykk. Mange oppfattet det nå slik at vårt egentlige budskap var å sette søkelyset på underbetaling innen norsk scenekunst, fordi vi blant annet hadde forsvart oss med at mange skuespillere her til lands allerede jobber for lønninger ned mot dette nivået.

Et "stunt"? Alle partnerne i Tynset Project har fått tallrike private henvendelser av typen; "ærlig talt, var det bare et stunt eller ikke?" Mye av tvilen deres bygges på at det første oppslaget i Dagbladet nærmest virket konstruert provoserende. Ikke nok med at vi hadde dress på bildet, vi kom også med utsagn av typen:

"Vi fikk 270 000 kroner i støtte fra Norsk kulturåd, langt ifra nok til å realisere planene våre. Skulle vi ha hyret inn like mange norske skuespillere og betalt dem etter takst, måtte vi ha betalt minst 530 000 kroner. Nå får vi fem ganger så mye kultur for pengene."

"En stor andel av norske skuespillere kan med fordel byttes ut. Latvierne er like flinke, jobber hardt og det er ikke noe tull med dem. På den annen side slipper vi som er norske scenekunstere å være underbetalte og kan holde på med bedre betalte ting."

Vårt svar til de som tror det hele er et stunt er at vi faktisk står inne for disse sitatene. Faktisk mener vi at de som blir indignert over dette, bør tenke seg godt om minst én gang til.

Argumentene For det første er beslutningen om å bruke utenlandske skuespillere kunstnerisk forsvarlig. For det andre bedrives det ikke "sosial dumping" - fordi de selv har satt prisen. Dette kan på ingen måte sammenlignes med polske håndverkere som lever i kummerlige kår i Norge. Latvierne bor flott på hotell og har norske satser mens de er i Oslo, helt i tråd med fagbevegelsens retningslinjer. For det tredje er det en kjensgjerning at norsk kulturliv berikes av slike prosjekter - både fordi vi får mer for pengene og fordi vi får impulser utenfra. For det fjerde lever vi i et land der "alle" ungdommer vil bli skuespillere. De jobber gjerne gratis i årevis for å prøve å komme seg inn på en scene. Derfor er dette allerede en bransje der det gir lite mening å snakke om tariffer. Kunst kan ikke overprøves av økonomiske hensyn. For det femte er det en håpløs tanke å skulle beskytte norske skuespillere bare av den grunn at de er norske. Like misforstått som å tro at man kan "bevare norsk kultur" ved å støtte teatre som spiller Ibsen. De som søker folkelig kultur vet at Hotell Cæsar på TV2 klarer seg svært godt i konkurransen med amerikanske såpeserier uten et øre i offentlig støtte. De som søker "smal" kultur har allerede øynene internasjonalt åpne. De midlene

Norsk kulturråd har til disposisjon må derfor utelukkende benyttes for å hente frem den beste kunsten - uavhengig av hvor den kommer fra.

En oppvekker For det sjette trenger norsk kulturliv en oppvekker. Den paternalistiske holdningen som nå er utvist overfor "de stakkars underbetalte latvierne" er til å bli syk av. Faktum er at den latviske gruppen er ledende og høyt priset i hjemlandet - og de lever bedre under denne produksjonen enn kanskje noen norsk friteatergruppe noensinne har gjort. Det er ikke synd på dem i det hele tatt. Norge har verdens høyeste lønnsnivå og dersom vi skulle kreve at alt som selges her til lands er produsert til norske lønninger ville all import måtte stanse på dagen og hele samfunnet kollapse. Latvierne opplever på sin side at handel med høykostland bringer dem vekst og økt levestandard. Faktisk har det vært mye av årsaken til det europeiske fellesskapets suksess - at man har fjernet hindrene for handel over grensene og derigjennom skapt økonomisk utjevning. Det er ikke noe tull med østeuropeerne. De er like flinke som oss, de jobber seriøst og bør på ingen måte ydmykes bare fordi de er fornøyd med mindre betaling enn en gjennomsnittlig nordmann.

Men nok om denne siden av saken. Nå håper vi alle interesserte kommer for å se stykket på Black Box Teater 20.-23. april, og se med egne øyne at dette ikke bare var et "stunt".